

7. Костів М. В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних відносинах: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 202 с.
8. Адміністративне право України: академ. курс: підруч. для студ. юрид. спец. ВНЗ / [В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, С.В. Ківалов]; під ред. В.Б. Авер'янова / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. К.: Юрид. думка, 2007. Т. 1. Загальна частина. 591 с.
9. Сулім В.В., Світличний О.П. Адміністративно-правовий статус господарських судів України: проблеми та перспективи: монографія. К: НУБіП України, 2019. 196 с.
10. Положення про Національна служба здоров'я України: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. №1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-п#Text>
11. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. Відомості Верховної Ради 2018. № 5. Ст. 31.
12. Башинська Д.І. Адміністративно-правовий статус Національної служби здоров'я України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2023. Випуск 36. С. 141-146.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.15>

КОШУРНИКОВ Ю.В.

ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ» В ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

THE GENESIS OF THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE "ELECTRONIC GOVERNMENT" CATEGORY IN PUBLIC ADMINISTRATION

Актуальність статті полягає в тому, що найбільш активною вжитку категорія «електронне урядування» отримала в останні роки, однак цьому передувала досить довга генеза її розвитку та становлення. На сьогоднішній день точаться жваві дискусії стосовно наповненості змісту вказаного явища, в той час як загальна ідея про нього еволюціонувала в суспільстві з моменту набуття Україною незалежності. Метою статті полягає у розкритті генезу становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, розкрито генезу становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. Виділено три ключові етапи становлення та розвитку досліджуваного у статті поняття. Аргументовано, що процес розвитку електронного урядування все ще триває, оскільки ця категорія постійно трансформується, переосмислюється законодавцем та науковцями, набуваючи цим нових та більш досконалих моделей практичної реалізації. Зроблено висновок, що генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління, відбувався протягом сучасної історії незалежності нашої країни та поділяється на три етапи: 1) 1990-2003 роки. У цей період починається: процес інформатизації суверенної України; затверджуються основи вдосконалення сектору публічної влади за рахунок активного використання новітніх цифрових та інформаційних технологій; закладаються засади змісту та сутності категорії «електронне урядування»; 2) 2003-2016 рр. Саме в цей час відбувається перша поява та нормативне закріплення поняття «електронне урядування», а також розкриття його значення; встановлюються особливості та цілі даної категорії, а також уточнюється сфери її запровадження; обґрунтову-

ються технічні, правові та соціальні основи реалізації електронного урядування; 3) 2016 – теперішній час – електронне урядування утверджується як невід’ємний та основоположний напрям трансформації діяльності сфери публічного управління; створюються та запроваджуються різноманітні моделі та форми електронного урядування в контексті надання адміністративних послуг, соціального забезпечення, тощо. Окрім того, було створено Міністерство цифрової трансформації України, яке стає головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, до сфери відання якого входить забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері електронного урядування та електронної демократії.

Ключові слова: *генеза, становлення, провадження, електронне урядування, публічне управління, нормативно-правове регулювання.*

The relevance of the article lies in the fact that the category "electronic governance" has received the most active use in recent years, but this was preceded by a rather long genesis of its development and formation. To date, there are lively discussions about the content of this phenomenon, while the general idea about it has evolved in society since Ukraine gained independence. The purpose of the article is to reveal the genesis of the formation and implementation of the category "electronic governance" in public administration. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists and the norms of the current legislation, reveals the genesis of the formation and implementation of the category "electronic governance" in public administration. Three key stages of formation and development of the concept studied in the article are distinguished. It is argued that the process of development of electronic governance is still ongoing, as this category is constantly transformed, reinterpreted by legislators and scientists, thus acquiring new and more perfect models of practical implementation. It was concluded that the genesis of the formation and implementation of the category "electronic governance" in public administration took place during the modern history of the independence of our country and is divided into three stages: 1) 1990-2003. During this period: the process of informatization of sovereign Ukraine begins; the basics of improving the public power sector through the active use of the latest digital and information technologies are approved; the foundations of the content and essence of the "electronic governance" category are laid; 2) 2003-2016. It was at this time that the first appearance and normative consolidation of the concept of "electronic governance" took place, as well as the disclosure of its meaning; the features and goals of this category are established, as well as the spheres of its implementation are clarified; the technical, legal and social foundations of the implementation of electronic governance are substantiated; 3) 2016 – present time – e-governance is established as an integral and fundamental direction of transformation of activities in the sphere of public administration; various models and forms of electronic governance are created and implemented in the context of providing administrative services, social security, etc. In addition, the Ministry of Digital Transformation of Ukraine was created, which becomes the main body in the system of central executive bodies, whose responsibilities include ensuring the formation and implementation of state policy in the field of e-government and e-democracy.

Key words: *genesis, development, proceedings, electronic governance, public administration, normative and legal regulation.*

Актуальність теми. Швидкий розвиток електронних технологій, особливо інформаційно-комунікаційних, впливає на рівень соціального прогресу та політико-правову реальність у всіх країнах. Впровадження електронного урядування означає оновлення всієї системи державного управління та адміністрування, включаючи надання якісних послуг громадянам і бізнесу, а також створення сучасних каналів взаємодії між владою та громадянським суспільством [1]. Варто зауважити, що незважаючи на те, що найбільш активного вжитку категорія «електронне урядування» отримала в останні роки, цьому передувала досить довга генеза її розвитку та становлення. На сьогоднішній день точаться жваві дискусії стосовно наповненості змісту вказаного явища, в той час як загальна ідея про нього еволюціонувала в суспільстві з моменту набуття Україною незалежності.

Стан дослідження. Окремі проблемні аспекти, присвячені запровадженню електронного урядування в публічне управління, в своїх наукових працях розглядали: В.В. Берч, Ю.М. Бисага, О.В. Вакун, Г.І. Жекало, М.Я. Заяць, Г.Ю. Нечипорук, О.З. Романчук, В.І. Чечерський та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованим є питання саме генези становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління.

Саме тому метою статті є: розкрити генезу становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження відзначимо, що протягом 90-х років ХХ століття відбувся перший етап становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. Він проходить за умови розбудови незалежності України та запровадження глибокого, багатовекторного процесу національної інформатизації. Як такого явища «електронне урядування» на той момент ще не існувало, однак, в рамках першого етапу закладаються правові та організаційні основи технологічно-цифрової трансформації всього сектору публічного управління.

Другий етап розпочинається у 2003 році, коли, власне, і було вперше на офіційному рівні використано поняття «електронне урядування». Категорії приділяється увага у Розпорядженні КМУ «Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів». В документі зазначалось: «Національні ресурси є важливою складовою стратегічних ресурсів держави, значення якої зростає із розвитком інформаційних технологій та їх використанням в усіх сферах суспільного життя. Ефективне державне управління національними ресурсами є важливою умовою забезпечення інформаційної безпеки держави та реалізації державної політики у сфері інформатизації. Формування системи національних ресурсів є одним із основних завдань Національної програми інформатизації. Управління та координацію діяльності з питань, пов'язаних з формуванням, використанням та захистом національних ресурсів, включаючи ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів та підготовку щорічної доповіді про стан та розвиток національних ресурсів, повинен забезпечувати спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі зв'язку та сфері інформатизації» [2].

Безпосереднього розвитку та початку впровадження у публічно-правову сферу, категорія «електронне урядування» набуває у 2007 році із прийняттям Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки». Згідно із Законом одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяти суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Виконання цього пріоритету передбачає формування національної політики розвитку інформаційного суспільства, яка ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг; забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки [3].

Переломним моментом другого етапу стає прийняття у 2010 Концепції розвитку електронного урядування в Україні затвердженої Розпорядженням КМУ від 13.12.2010 №2250-р. Метою Концепції встановлювалось визначення засад та створення умов для досягнення європейських стандартів якості послуг, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також виконання основних положень Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада». На думку авторів документу, впровадження електронного урядування передбачає створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та суб'єктами господарювання шляхом надання доступу до державних інформаційних ресурсів, можливості отримувати електронні адміністративні послуги, звертатися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням Інтернету [4].

В подальші три роки КМУ видається ще два нормативно-правові акти, положення яких присвячувались розвитку та впровадженню категорії «електронне урядування» в публічне управління. Зокрема, Розпорядженням КМУ «Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» від 05.09.2012 №634-р зазначалось, що впровадження електронного урядування є важливою умовою розвитку інформаційного суспільства та становлення електронної демократії, де кожен громадянин може створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися інформацією та знаннями, використовувати інформаційні технології для розширення можливостей реалізації власного потенціалу, сприяти суспільному і особистісному розвитку, підвищувати якість життя та створювати умови для відкритого і прозорого державного управління. Головною складовою електронного урядування повинна стати система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів. Основним завданням створення системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів відповідно до Концепції стало забезпечення: автоматизованої інформаційної взаємодії електронних інформаційних систем та баз даних державних органів, у тому числі прямого автоматичного обміну інформацією та взаємоузгодження логічно пов'язаних та інформаційно залежних реєстрів; автоматизованої міжвідомчої електронної взаємодії державних органів у процесі роботи, що проводиться із фізичними та юридичними особами з використанням єдиної, достовірної та несуперечливої інформації, що розміщена в електронних інформаційних системах та базах даних державних органів; електронного обслуговування фізичних та юридичних осіб за принципом «єдиного вікна» із застосуванням електронного цифрового підпису; безпеки інформації відповідно до вимог законодавства про захист інформації та персональних даних [5].

Другим документом стала Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка була затверджена Розпорядженням КМУ від 15.05.2013 №386-р. «Електронне урядування» визначено одним із напрямів реалізації завдань документу. З приводу цього Стратегія встановила: впровадження електронного урядування, створення електронного уряду та становлення е-демократії передбачають нові форми організації діяльності та взаємодії державних органів з громадянами та організаціями. Основними засадами розвитку електронного урядування згідно Стратегії було: 1) удосконалення нормативно-правового забезпечення; розроблення та впровадження концептуальних засад інтегрованої системи «Електронний Уряд»; 2) забезпечення ефективності та якості адміністративних послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; 3) створення системи електронної взаємодії державних органів; 4) впровадження в діяльність державних органів типових організаційно-технологічних рішень та забезпечення їх ефективного функціонування; 5) впровадження відомчих інформаційних систем планування та управління звітності в рамках створення єдиної державної системи контролю результативності діяльності державних органів щодо забезпечення розвитку соціально-економічної сфери; 6) нормативно-правове регулювання процедури забезпечення архівного зберігання електронних документів; 7) створення Єдиного державного порталу адміністративних послуг для забезпечення надання органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування адміністративних послуг громадянам і організаціям; тощо [6].

Останній, третій етап становлення електронного урядування у сфері публічного управління починається з 2016 року. В цих часових рамках досліджуване явище перестає бути абстрактним концептуальним напрямом розвитку державних органів та системи комунікацій між ними і трансформується у реальний та невід'ємний аспект їх роботи, який з кожним роком набуває нового формату вираження. Це, зокрема, відображається у нормативно-правових актах прийнятих з метою впровадження досліджуваного урядування, таких як: Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні» від 16.11.2016 №918-р, «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.09.2017 №649-р, «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 №67-р; Постанови КМУ «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» від 04.12.2019 №1137, «Деякі питання надання комплексної електронної публічної послуги “е-Підприємець”» від 07.11.2023 №1156 та інших. Прийняття кожного з цих документів ставало новим кроком до реалізації завдань та принципів, передбачених категорією «електронне урядування» та якісної зміни сфери публічного управління.

Наприклад Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні» від 16.11.2016 №918-р. спрямовано на визначення напрямів, механізму і строків формування ефективної системи електронних послуг в Україні для задоволення інтересів фізичних та юридичних осіб через розвиток і підтримку доступних та прозорих, безпечних та некорупційних, найменш затратних, швидких та зручних електронних послуг. Досягнення мети Концепції повинно базуватися на таких основних принципах: орієнтація на споживача; доступність; безпека та захист персональних даних; дебіюрократизація та адміністративне спрощення; прозорість; збереження електронної інформації (суб'єкти звернення повинні мати можливість отримувати інформацію про дії суб'єктів надання адміністративних послуг, пов'язаних з отриманням їх персональних даних); відкритість та повторне використання (здатність суб'єктів надання адміністративних послуг взаємодіяти для надання якісних та ефективних електронних послуг, використовуючи дані та технічні рішення один одного); технологічна нейтральність; ефективність і результативність [7].

В свою чергу метою Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.09.2017 №649-р. було визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективної системи електронного урядування в Україні для задоволення інтересів та потреб фізичних та юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління, підвищення конкурентоспроможності та стимулювання соціально-економічного розвитку країни [8].

Надбання цього ж періоду стало адміністративне забезпечення проблеми електронного урядування шляхом створення центрального органу виконавчої влади у віданні якого перебуває дане питання. Постановою КМУ від 18.09.2019 №856 затверджено Положення про Міністерство цифрової трансформації України, що є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широко-смугового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; у сфері розвитку IT-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті; у сфері хмарних послуг [9].

Висновки. Тож, генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління, відбувався протягом сучасної історії незалежності нашої країни та поділяється на три етапи: 1) 1990-2003 роки. У цей період починається процес інформатизації суверенної України; затверджуються основи вдосконалення сектору публічної влади за рахунок активного використання новітніх цифрових та інформаційних технологій; закладаються засади змісту та сутності категорії «електронне урядування»; 2) 2003-2016 рр. Саме в цей час відбувається перша поява та нормативне закріплення поняття «електронне урядування», а також розкриття його значення; встановлюються особливості та цілі даної категорії, а також уточнюється сфери її запровадження; обґрунтовуються технічні, правові та соціальні основи реалізації електронного урядування; 3) 2016 – теперішній час – електронне урядування утверджується як невід'ємний та основоположний напрям трансформації діяльності сфери публічного управління; створюються та запроваджуються різноманітні моделі та форми електронного урядування в контексті надання адміністративних послуг, соціального забезпечення, тощо. Окрім того, було створено Міністерство цифрової трансформації України, яке стає головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, до сфери відання якого входить забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері електронного урядування та електронної демократії.

Втім, процес розвитку електронного урядування все ще триває. Категорія постійно трансформується, переосмислюється законодавцем та науковцями, набуваючи цим нових та більш досконалих моделей практичної реалізації. Її кінцевим результатом має стати буквальне запровадження «держави в смартфоні», а також інших інноваційних технічних рішень, які дозволять всім та кожному взаємодіяти із державою швидко, безперервно та з будь-якої точки світу.

Список використаних джерел

1. Юсіфбейлі Р. Електронне урядування в публічному управлінні та адмініструванні сучасної України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 99–102
2. Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.05.2003 №259-р. Офіційний вісник України. 2003. №18. Ст.864.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 № 537-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 12. Ст.102.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 №2250-р. Офіційний вісник України. 2010. №97. Ст.48.
5. Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2012 №634-р. Офіційний вісник України. 2012. №67. Ст.2753.
6. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 №386-р. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/246420577>.
7. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 918-р. Офіційний вісник України. 2016. №99. Ст.259.
8. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р. Офіційний вісник України. 2017. №78. ст.109.
9. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 №856. Офіційний вісник України. 2019. № 80. Ст. 2736.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.16>

МАКАРОВ Є.О.

**ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ЗА ДОПОМОГОЮ ФУНКЦІЇ ПЛАНУВАННЯ**

**MAIN TASKS OF ENSURING NATIONAL SECURITY WITH THE HELP
OF THE PLANNING FUNCTION**

Стаття присвячена з'ясуванню сутнісного змісту основних завдань функції планування забезпечення національної безпеки України. Встановлюється, що завданнями функції планування забезпечення національної безпеки є конкретні дії, задачі та заходи, що виконуються уповноваженими суб'єктами з метою розробки, координації та впровадження стратегій і планів, спрямованих на охорону і захист держави та суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз. Для сучасних завдань функції планування забезпечення національної безпеки характерними є такі риси, як: нормативність, цілеспрямованість, відповідальність, системність (комплексність), науковість, ресурсна забезпеченість, адаптивність (гнучкість), прогностичність, доступність (для ознайомлення та розуміння), вимірюваність. Завдання забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування можна поділити на два типи, залежно від характеру методів реагування на кризу у сфері забезпечення національної безпеки. Перший тип – позитивний тип завдань функції